

2019 – DOSARELE PATRIMONIULUI (XXVI):

Și cuvintele își au istoria lor. Se nasc, cresc, se înmulțesc ...

- sacri-legium e cetirea lucrului sfânt - despre culesul bețigașelor crestate!

sacri-legium
Cetirea lucrului sfânt?
Dosarele
patrimoniului (XXVI)

Indigenous Languages
2019
Anul CĂRȚII în ROMÂNIA

testament literar
Las vouă moștenire...
Siliți-vă a o
învăța, sau faceți cum vă place?
Și cuvintele au istoria lor ...
Crestăturile începutul scrierii
iar adunatul
bețigașelor
e începutul
cetirei?

Romanian Villages
Explore a village and discover
centuries old architecture and
traditional ways of life

Ienăchiță
Văcărescu
Prima
gramatică
(1787)
1740
1797

Ca bucătărie, cel puțin, sunteți foarte,
foarte bogați în așa zisa voastră sărăcie!

Istoria scrisului este lungă, Cicero susținând că **BIBLIOTECA** este „locul unde se dă viață cărții”, mult timp aceasta fiind și „**TEMPLU AL CĂRȚII**”; în timp ce biserica era considerată „**casa lui Dumnezeu**”, se spunea că puținele biblioteci erau „**temple ale spiritualității**”, un vechi proverb italian afirmând despre zestrea bibliotecilor: „**cărțile, ca și profesorii, ar trebui să fie puține, dar de calitate**”. Istoria poporului român este strâns legată de istoria limbii, prima gramatică tipărită apărând abia la 1787, autorul - filologul și istoricul Ienăchiță Văcărescu (1740-1797) – lăsându-ne și un **celebru testament literar**: «**Urmașilor mei Văcărești/ Las vouă moștenire/ Creșterea limbii românești/ Ș-a patriei cinstire**».

Astăzi, câți tineri știu de lucrarea „Observații sau băgări de seamă asupra regulilor și orînduieilor gramaticii rumânești”, Ienăchiță Văcărescu definind utilitatea gramaticii, cu umor: „**Siliți-vă a o învăța, sau faceți cum vă place**”!

În lucrarea „**Tabla din Lugoj**” tribunistul dr. Valeriu Braniște prezintă - pe înțelesul tuturor - o poveste ce trebuie redescoperită, în „**Anul cărții, în România**”: «Și cuvintele își au istoria lor. Se nasc, cresc, se înmulțesc prin compozițiune și derivațiune, se îmbogățesc în înțelesuri prin diferențieri și nuanțări; sufer pierderi, căci unde e câștig e și pierdere; une-ori se și reneagă, luând înțelesuri chiar contrare înțelesului dela început; luptă din greu pentru existență, atât în sînul familiei

proprii cu surescenențele mai viguroase, cât și cu paraziți și venetici, cari se îmbulzesc și cari prin fecunditatea lor extraordinară caută să sugrume pe moșneni. Luptă din greu, și lupta aceasta ca orice luptă se sfârșește sau cu o transacție cinstită între beligeranți sau cu estermnarea celui învins. Câte tragedii zac ascunse în tesaurul limbistic al unui popor. O astfel de tragedie ne povestește și cuvântul „legu-te” pe tabla noastră, cuvânt acum cu înțeles întunecat și pierdut din limbă. Ce înseamnă „**Legu-te diavole cu sfânta Troiță**”, etc?! Eate o întrebare, asupra căreia merită să insistăm, căci ne invoacă în memorie un cuvânt frumos și clasic românesc, care a căzut învins în lupta grea pentru existență. Dar să începem istoria cuvântului dela început!

Cuvântul nostru „**a ceti**” nu e cuvânt original românesc, ci de origine slavonă, și s-a furișat în limba noastră deodată cu „buchile” slavone și încetul cu încetul ne-a sugrumat cuvântul vechiu și bun românesc, apucat dela strămoși, încât deabea îi mai dăm de urmă. Strămoșii noștri romani ziceau „legere”, din care cuvânt s’au format și neologismele noastre „legenda”, „lectura”, etc. Dar și la strămoșii noștri nu însemna la început acest cuvânt „**a ceti**”, căci l-au avut deja înainte de a ști scrie în accepția modernă. În vremile acele cărunte însemna cuvântul „legere” = a aduna, a înșira, a pune în rând, etc. Acest înțeles îl avea cuvântul pe vremea patriarhală, când strămoșii noștri nu se rupseseră încă dela vatra părințească indo-germană. Pe vremile acele bătrânii noștri protopărinți nu cunoșteau încă pe Dumnezeu cel adevărat și evanghelia iubirei, ci trăiau în oarba neștiință, fiind munciți de groazele și temerile credinței deșarte. În fie-care putere a naturii vedeau câte-o zeităte ostilă, pe care trebuiau să o îmblânzească prin sacrificii și farmede și pentru nimic în lumea aceasta nu ar fi întreprins vre-o lucrare, fără să întrebe mai întâiu zeitatea, de îi este cu plăcere ca omul să săvârșească acel lucru, sau nu. Aveau preoți, a căror chemare era să sciricească voința zeităților și să spună oamenilor solia acestor ființe închipuite, de a căror mânie și răsbunare se temeau atât de mult. Acești preoți formau o clasă privilegiată și nimănui nu-i era permis să se amestece în trebile lor. Cuvântul lor era autoritativ. Cel mai răspândit mod de a cerca voința zeilor ne pare a fi fost „**culesul bețișoarelor crestate**”, căci urmele acestui mod de procedare le găsim aproape la toate popoarele indo-germane. (...). Preotul lua bețișoare tăiate din crengi de pomi sau arbori, cresta sau rupea în fiecare bețișoar câte-un semn tainic, bolborosia zicăturile compuse anume pentru acest scop (cum sunt descântecele noastre) și apoi arunca aceste bețișoare pe o piele întinsă sau pe un cearșaf, în credința, că zeitatea invocată își manifesta voința sa prin ordinea în care cad aceste bețișoare pe pielea întinsă sau pe cearșaf. Cu evlavie și frica în sîn se apropia apoi preotul, aduna bețișoarele pe rând după cum au căzut, căuta semnul tainic crestă și din șirul, în care culegea rând pe rând aceste bețișoare crestă, talmăcea credincioșilor voința zeității. **Aceste crestături sunt începutul scrierii, ear adunatul bețișoarelor crestă e începutul cetirei la popoarele indo-germane.** Astfel la Romani s’a amplificat accepția cuvântului „legere” cu înțelesul „**a ceti**” care înțeles a devenit precumpănitor în epoca când scrierea (crestarea) nu se mai folosea numai spre scopuri de credință, ci și pentru trebuințele practice ale comunicării ideilor și eternisării faptelor demne de amintire. Tot astfel și la Germani, „**Lesen**” înseamnă a culege și a ceti; „**Buch-stabe**” (bețișoar de fag) înseamnă „litera” (...) ear în limba veche germană însemna „**rizan**” (actualul reissen = a rupe) a scrie. Și la Slavi e tot așa: „**cist = cit = ci**” înseamnă „**a aduna, a pune în o linie, a număra**” și ulterior s’a dezvoltat înțelesul „**a ceti**”, cu care înțeles s’a furișat în limba noastră acest cuvânt dela

Slavi, când am învățat „buchile” (Buch-stabe!) dela ei. (...) Să revenim însă la Romani, la strămoșii noștri. Cât de înrădăcinat a fost la ei acest metod sânt de a scirici voința zeilor, ne arată și cuvântul „sacrilegium” pentru determinarea celui mai grozav păcat ce-l putea comite omul profan față de lucrurile sfinte. **Sacri-legium e cetirea lucrului sfânt**, și acest păcat oribil îl comitea acel nenorocit, care – nefiind preot – încerca să cetească și el creștăturile de pe bețișoarele sfinte. Am amintit deja, că preoții constituiau o castă privilegiată, adecă cari singuri („privus” = singur) aveau dreptul să cetească (legere) semnele sfinte. Și cine, fără acest drept, se amesteca în lucrurile sfinte comitea un sacrilegiu (adecă cetea lucruri sfinte-oprite). Poporul român, care e continuarea poporului roman în Dacia, a păstrat atât la cuvântul „scriere”, cât și la „legere” pre lângă înțelesul derivat și înțelesul original. Cuvântul „scris” la Români nu e numai participiul dela verbul „scriere”, ci și substantiv, care este sinonim cu „soarte” (adecă: **voința zeilor**). E generală vorba la Români: „Așa mi-e scrisul”, „Așa mi-e data”, (care tot dela datul semnelor derivă) în înțelesul „Așa mie-soartea” ori „ursita”. Ear accepția veche a verbului „legere”, adaptată vremilor de mai târziu, o găsim pe tabla noastră. Astăzi nu se mai găsește acest verb în tesaurul limbei românești, dar că l’am avut dovedesc derivatele: **culegere, alegere, reculegere**, etc., cari toate reprezenta cât o nuanță din înțelesul original și cari au contribuit în mod esențial la restrângerea circulației verbului original. (...))»

Începutul incursiunii, în povestea „**Tablei din Lugoj**”, ajută cititorul să înțeleagă gândurile comandantului Jacques Yves Cousteau: «Dacă ar fi să mă iau după „**tchiorba**” aceasta extraordinară și după această „**tourta**” de vis, atunci aş spune nu numai că, de fapt lumea nu știe mai nimic despre România, dar că nici voi, românii, nu vă cunoașteți miracolele.

Ca bucătărie, cel puțin, sunteți foarte, foarte bogați în așa-zisa voastră sărăcie!».

va urma

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/dosarele-patrimoniului-xxvi-si-cuvintele-isi-au-istoria-lor-se-nasc-cresc-se-inmultesc--sacri-legium-e-cetirea-lucrului-sfant-despre-culesul-betigaselor-crestate-143604.html>

The screenshot shows a web browser window with the URL www.tribuna.ro/stiri/cultura/dosarele-patrimoniului-xxvi-si-cuvintele-isi-au-istoria-lor-se-nasc-cresc-se-inmultesc--sacri-legium-e-cetirea-lucrului-sfant-.... The page header includes the Tribuna logo with the tagline "Dintotdeauna pentru totdeauna!", a real estate advertisement for "Apartamente Sibiu" with contact information, and another advertisement for "Apulum Residence". A red navigation bar contains links for "Eveniment", "Actualitate", "Stirile de pe strada mea", "Sport", "Cultura", "Sanatate", "Timp liber", "Tribuna femeilor", and "Descopera lumea". The main content area displays the article title "Dosarele patrimoniului (XXVI): Și cuvintele își au istoria lor. Se nasc, cresc, se înmulțesc ... - sacri-legium e cetirea lucrului sfânt - despre culesul bețișoarelor crestate!" by Marius HALMAGHI, dated 02.05.2019 at 22:51, with 161 views and 0 comments. A small image placeholder is visible on the right side of the article.

În: Tribuna, 2 mai 2019